

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 100. Yılında Göçmen Sağlığı Politikaları: Ağız ve Diş Sağlığı

Immigrant Health Policies in the 100th Year of the Republic of Turkey: Oral and Dental Health

ÖZET

Genel anlamda Türkiye, tüm sığınmacıların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için birtakım önlemler almıştır. Suriyeli sığınmacılara ücretsiz acil ve temel sağlık hizmetleri sunulmuştur. Fakat ağız ve diş sağlığı noktasında net kesin bir rota belirlenmemiştir. Göçmen sağlığı merkezlerinin çok azında ağız ve diş sağlığı birimi bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü bulaşıcı hastalıkların yanında, ağız ve diş hastalıklarını da yaygın sağlık sorunlarından biri olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda, ağız ve diş sağlığı politikalarının göçmen nüfus dikkate alınarak şekillendirilmesi, Türkiye'nin uluslararası alanda sağlıkta öncü bir konuma gelmesinin de anahtarını oluşturacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

In general terms, Turkey has taken some measures to meet the health needs of all refugees. Free emergency and basic health services were provided to Syrian refugees. However, a clear route has not been determined for oral and dental health. Very few immigrant health centers have an oral and dental health unit. The World Health Organization accepts oral and dental diseases as one of the common health problems, in addition to infectious diseases. In this context, it is thought that shaping oral and dental health policies by taking the immigrant population into consideration will be the key to Turkey becoming a pioneer in health in the international arena.

Burak SAYAR

Bitlis Eren Üniversitesi

bsayar@beu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7652-8392

Emine Kübra DİNDAR

DEMİRAY

Afyonkarahisar Devlet

Hastanesi

e.kubradindar@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6459-7182

Gönderilme Tarihi

27 Aralık.2023

Kabul Tarihi

30 Aralık.2023

Yayınlanma Tarihi

31 Aralık.2023

Anahtar Kelimeler

Ağız Sağlığı, Diş Sağlığı,
Göçmen Sağlığı, Sağlık Politikaları

Key Words

Oral Health, Dental Health,
Migrant Health, Health Policy

GİRİŞ

Sağlık kavramı kişilerin, "hayatlarını devam ettirebilmelerinden, "günlük aktivitelerini gerçekleştirebilme becerilerine", "iyilik durumunun elde edilmesine" kadar farklı durumlarda ele alınmıştır (Aytaç ve Kurtdaş, 2015). 2002 yılında sağlıkta dönüşüm programı öncesinde 91.949 hekim, 16.371 diş hekimi var iken, 2021 yılı itibarıyla 183.569 hekim, 39.851 diş hekimi bulunmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2023). Suriye iç savaşı, 2011 yılında başlamış savaştan kaçan Suriye vatandaşları Türkiye'ye ve diğer ülkelere sığınmıştır. Suriye iç savaşı, Türkiye sağlık politikalarını etkileyen önemli bir gelişmedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023; Aydın, vd., 2023; Bakkaloğlu, 2021). Sonrasında Türkiye global anlamda devam eden sorunlar sebebi ile göç almaya devam etmiştir. Dünya Göç Raporunda Suriyenin en çok mülteci veren, Türkiye'nin de en çok mülteci alan ülke olduğu ifade edilmektedir (International Organization for Migration, 2020). Artan sığınmacı sayısı nedeniyle sağlık hizmetlerine erişim gündeme gelmiştir ve Türkiye'nin sağlık politikalarında sığınmacıların daha iyi sağlık hizmetlerine erişimini desteklemek ve sağlık sistemini güçlendirmek için büyük adımlar atmıştır (Aydın, vd., 2023; Bakkaloğlu, 2021).

Bu kapsamda konuya ilişkin olarak 27/12/2012 başlayan çalışmalar en son 12/10/2015 tarihinde "Geçici Koruma altındaki Yabancılarla İlişkin Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi" genelgesi ile devam etmiştir. Türk Tabipler Birliği'nde 2014 yılında "Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu"nu yayınlamıştır. Bulaşıcı hastalıklar, bağımlılık, gebe ve çocuk sağlığı hizmeti sunulmaktadır. Bu hizmetlerin yanı sıra psikososyal hizmetler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bunların yanı sıra, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında Suriye krizine yönelik olarak 2016 yılında temel ve tedavi edici sağlık hizmetlerine erişim sorunlarının çözülmesi için "Sihhat Projesi" planlanmış ve oluşturulmuştur. Sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu 29 ilde 177 göçmen sağlığı merkezi oluşturulmuş, Göçmen sağlık çalışanları oluşturulan bu

tesislerde istihdam edilmiştir (Aydın, vd., 2023; Bakkaloğlu, 2021).

Genel anlamda Türkiye, tüm sığınmacıların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için birtakım önlemler almıştır. Suriyeli sığınmacılara ücretsiz acil ve temel sağlık hizmetleri sunulmuştur. Fakat ağız ve diş sağlığı noktasında net kesin bir rota belirlenmemiştir. Göçmen sağlığı merkezlerinin çok azında ağız ve diş sağlığı birimi bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü bulaşıcı hastalıkların yanında, ağız ve diş hastalıklarını da yaygın sağlık sorunlarından biri olarak kabul etmektedir. Diş çürükleri, en sık rastlanan ağız diş hastalığıdır. Küresel olarak bakıldığında ise bireylerin çoğunluğunu etkileyen bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilebilir. Yapılan çalışmalar, göçmen popülasyonların diş çürüklerinin yerli popülasyonlara göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Birçok durumdan (sosyoekonomik, ırksal, diyetsel, kültürel ve çevresel faktörler gibi) etkilenen ağız sağlığı konusunda, araştırmalar yapılmaktadır. Tedavi imkanı bulunamaz ise, ağız sağlığının kötü olması ile beraber yeme bozukluğu, konuşma bozukluğu, uyku problemleri, kalp hastalığı, sepsis ve enfeksiyon gibi birçok probleme eşlik edebilir. Fiziksel olarak görülen bu problemlerden kaynaklı olabilecek olan sosyal izolasyon, çocuklarda öz güven eksikliği ve psikolojik sorunlara da sebep olabilmektedir. Diş problemlerinden kaynaklanan akut veya kronik ağrı yine konsantrasyon eksikliğine ve okul başarısının düşmesine kadar farklı olumsuzluklarla ilişkilendirilebilmektedir. Ağız ve diş hastalıklarının küresel yükü oldukça yüksektir. Ağız sağlığındaki farklılıklar, laktasyon döneminin sonlandırılması sürecinin uzaması, fırça ve diş macunu temini, fırçalama alışkanlıkları ve düzeni, farklı beslenme modelleri ve yeterli olmayan ağız sağlığı okuryazarlığı ile ilgili davranışsal ve kültürel uygulamalar bu durumu oldukça fazla etkilemektedir (Aydın, vd., 2023).

Göçmenlerin tıbbi bakıma erişimi, diş bakımına erişiminden daha kolay olarak kabul edilmektedir. Bu farkındalık ile Kırıkkale

Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi ve Kahramanmaraş Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün başkanlığında "Diş Hekimliği Öğrencileri Yaz Uygulama Okulu" programı ile 2015 yılı Ağustos ayında bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Mülteci kampında yaşayan, 0-12 yaş aralığında olan 208 çocuk diş hekimliği öğrencileri tarafından deneyimli diş hekimi gözetimi altında, DSÖ'nün muayene kriterlerine uyularak muayene edilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, Suriyeli göçmenlerin çürük sayılarının ve çürük prevalanslarının fazla olduğu görülmüştür. Diş fırçalarının uzun süre değiştirilememesi ve eskimiş yıpranmış fırçaların kullanılması, göçmen annelerin ifadeleri ortak bir sonuç olarak elde edilmiştir. Bu tarz toplu yaşanan kamplarda, erken dönemde yapılacak diş sağlığı koruyucu uygulamaların önemli olduğu tespit edilmiştir (Dülgergir, vd., 2017). Diş bakımı, tüm göçmenlerin tümüyle karşılanmamış bir sağlık ihtiyacı olmaktadır. Çoğu yetişkin ve çocuk göçmen ya hiç veya yetersiz ağız sağlığı hizmeti almış, bunun yanında florürlü diş macunu, diş fırçası veya florürlü su gibi yaygın olarak kullanılan koruyucu ağız sağlığı önlemlerini temin edemediğini ifade etmiştir (Cote, vd., 2004).

Tüm bireylerde diş sağlığı hizmetlerinden faydalanma oranı, tavsiye edilen seviyenin altındadır ve bu oran göçmen nüfusunda daha da

düşük saptanmaktadır. Kişi başı diş hekimine başvuru sayısı Türkiye ortalaması 0,62'dir (Sağlık Bakanlığı, 2023). Ağız sağlığı, ruh ve beden sağlığını etkilemektedir. İyi bir ağız sağlığı için düzenli muayene ve uygun bakım şarttır. Göçmen bireyler için özel ağız sağlığı programlarının yanı sıra gezici sağlık hizmetleri de geliştirilmelidir. Bunun yanında ağız sağlığı hakkında bilgi verilmesi, düzenli ağız hijyeni uygulamalarının önemi hususunda eğitimler planlaması ile sağlık hizmetlerine erişimlerinin iyileştirmesine katkısı olacağı düşünülmektedir (Güzelderen ve Ünal, 2022).

05 Haziran 2021 T. C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü içerisinde Ağız ve Diş Sağlığı Dairesi Başkanlığı kurulması sonrası, Sağlık Bakanlığı'nun hedefleri arasına giren, bireylerin ağız ve diş sağlığı konusunda bilinçlendirilmesi, farkındalık oluşturulmasıyla birlikte koruyucu ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması kapsamında Türkiye'de "Aile Diş Hekimliği Modeli" uygulamasına Eskişehir, Karabük ve Kırşehir illerinde başlanmıştır (Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ağız ve Diş Sağlığı Daire Başkanlığı, 2023). Burada başlayan etkin koruyucu sağlık hizmetlerinin yerli ve göçmen tüm bireyler için sunulması ile ağız sağlığı hizmet sunumu konusunda ilerlemeler katedilecektir.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında, göçmen sağlığı politikaları kapsamında ağız ve diş sağlığının önemi, daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir dikkat ve özen gerektirmektedir. Türkiye'deki göçmen nüfusun artması ile birlikte, ağız ve diş sağlığı hizmetlerinin erişilebilirliği ve kalitesi, toplumsal sağlık göstergelerimizin temel parçalarından biridir. Bu süreçte hem yerli hem de göçmen toplulukları için eşit ve kapsayıcı sağlık hizmetleri sunmak, Türkiye'nin global sağlık alanında öncü bir rol üstlenmesine katkı sağlayacaktır. Ağız ve diş sağlığının, genel sağlık ve yaşam kalitesi üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak, hali hazırdaki SIHHAT

Projesinin güçlendirilmesi, yeni projelerle desteklenmesi, göçmenlere yönelik özel sağlık politikalarının geliştirilmesi ve bu politikaların uygulanması hem bireysel hem de toplumsal refahın artırılmasına yardımcı olacaktır. Türkiye'nin 100. yılında, göçmen sağlığına yönelik kapsamlı ve entegre yaklaşımlar benimseyerek, sağlık alanında sürdürülebilir ve kapsayıcı bir geleceğin temellerini atmak, hepimizin ortak sorumluluğudur. Bu bağlamda, ağız ve diş sağlığı politikalarının göçmen nüfus dikkate alınarak şekillendirilmesi, Türkiye'nin uluslararası alanda sağlıkta öncü bir konuma gelmesinin de anahtarını oluşturacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aydın, G. Z., Bölükbaşı, F. B., Demirci, H. F., & Doğanıyığıt, P. B. (2023). Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 100 Yılında Sağlık Politikaları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(Özel Sayı), 431-454. <https://doi.org/10.18037/ausbd.130605>
- Aytaç, Ö., & Kurttaş, M. Ç. (2015). Sağlık-Hastalığın Toplumsal Kökenleri Ve Sağlık Sosyolojisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 231-250.
- Bakkaloğlu, A. (2021). Uluslararası Göç Yönetim ve Entegrasyonu, Türkiye Örnekleme. *The Journal of International Scientific Researches*, 6(2), 204-217. <https://doi.org/10.23834/isrjournal.912460>
- Cote, S., Geltman, P., Nunn, M., Lituri, K., Henshaw, M., & Garcia, R. (2004). Dental Caries of Refugee Children Compared with us Children. *Pediatrics*, 114(6), e733-e740. <https://doi.org/10.1542/peds.2004-0496>
- Dülgergil, Ç., Demirel, G., Göçebe, B., & Dalli, M. (2017). Evaluation of Caries Prevalence of Syrian Children in Kahramanmaraş Refugee Camp. *Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences*, 23(1), 1-8. <https://doi.org/10.5336/dentalsci.2016-51818>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). Geçici Altındaki Suriyeliler. Erişim Tarihi: 18.12.2023 Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- Güzelderen, Y. B. A. ve Ünal, E. (2022). Göçmen Çocuklarda Ağız Sağlığı. *Medical Research Reports*, 5(2), 86-93. <https://doi.org/10.55517/mrr.1034687>
- International Organization for Migration. (2020). *World Migration Report 2020 (Turkish): Chapter 2*. Geneva
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ağız ve Diş Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2023). Erişim Tarihi: 20.12.2023 Erişim Adresi: <https://shgmadsdb.saglik.gov.tr/>
- Sağlık Bakanlığı. (2023). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları
- Sağlık Bakanlığı. (2023). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022 Haber Bülteni. Sağlık Bakanlığı Yayınlar